

PERS
MAP

La Vie matérielle

EXPO 09.12.2021 > 13.03.2022

CENTRALE
FOR CONTEMPORARY ART

Place Sainte-Catherine
44 Sint-Katelijneplein
Bruxelles 1000 Brussel(s)
www.centrale.brussels

5 min
Bourse/Beurs

#centralebrussels

 FONDATION
PALAZZO MAGGIORI
Fondazione Palazzo
 B3
REGISTRATION

 be
be.brussels

visit.brussels
www.visitbrussels.be

VILLE DE BRUXELLES
STAD BRUSSEL
CITY OF BRUSSELS

E.R., V.U. - Denis Laurent, Rue Sainte-Catherine 11 Sint-Katelijnestraat - Bruxelles 1000 Brussel(s)

© Serena Fineschi

Inhoudstafel

De tentoonstellingen

CENTRALE | hall

- Inleiding door Delphine Houba, Schepen voor Cultuur, Toerisme en Grote Evenementen 4
- In het kort 5
- *La Vie matérielle*: Inleiding door de curatoren Marina Dacci, lid van het wetenschappelijk comité van de Stichting Palazzo Magnani (Reggio Emilia) en voormalig directeur van Collezione Maramotti (Reggio Emilia), & Carine Fol, artistiek directrice van de CENTRALE 6
- Gesprek met Marina Dacci & Carine Fol 8
- De kunstenaressen 13
- Persbeelden 17
- De publicatie *La Vie matérielle* 19

CENTRALE | box

David Ayoun

20

CENTRALE | lab

Katya Ev

20

CENTRALE | vitrine

Alfonse, Paul et les autres

21

Extra muros

Traces de l'Invisible in het Centre Wallonie-Bruxelles in Parijs

22

Agenda

23

CENTRALE for contemporary art

24

Praktische informatie, pers- en communicatiecontacten

26

Dankwoord (Partners)

28

Een van mijn opdrachten als schepen van Cultuur, Toerisme en Grote evenementen is het opvolgen en ondersteunen van de CENTRALE. Ik ben dan ook bijzonder fier om een bijdrage te kunnen leveren aan de realisatie van een artistieke werking die de Brusselse kunst promoot en haar bovenal een internationale dimensie geeft. De tentoonstelling *La Vie matérielle* die het werk samenbrengt van Belgische en Italiaanse kunstenaressen, kadert in deze aanpak van openheid en wederzijdse verrijking.

In deze dialoog tussen België en Italië verkennen hedendaagse kunstenaressen de link die bestaat tussen kunst en het leven, tussen een artistiek parcours en de persoonlijke ervaring. Deze zoektocht levert een grote diversiteit aan kunstwerken op (assemblages, video's, tekeningen, sculpturen, installaties) die eens te meer aantonen dat *kunst door vrouwen* bijzonder veelzijdig is en veraf staat van alle vooroordelen. Deze 12 kunstenaressen met een uiteenlopende artistieke aanpak, nodigen ons uit tot het ontdekken van een genderneutrale kunst, die alle stereotypen en elke vorm van claim overstijgt.

De genderongelijkheid en de onzichtbaarheid van vrouwelijke kunstenaars op de artistieke scène zijn tot op vandaag een feit. Het is dan ook met oprecht enthousiasme dat ik deze tentoonstelling met het werk van deze talentvolle kunstenaressen zal openen. 12 hedendaagse kunstenaressen die ons uitnodigen om onze kijk op *vrouwelijke kunst* te vernieuwen.

Ik wens u een mooie ontdekkingstocht toe!

Delphine Houba

Schepen voor Cultuur, Toerisme
en Grote Evenementen

In het kort

👉 **La Vie matérielle: een dialoog tussen 12 Italiaanse en Belgische kunstenaressen, met als thema de link tussen kunst en het leven:**

Léa Beloousovitch, Chiara Camoni, Alice Cattaneo, Elena El Asmar, Serena Fineschi, Ludovica Gioscia, Loredana Longo, Claudia Losi, Sabrina Mezzaqui, Gwendoline Robin, Lieve Van Stappen, Arlette Vermeiren

👉 Een tentoonstelling **die de vooroordelen over 'vrouwelijke kunst' ontkracht.** De

tentoonstelling - waarvan de titel is ontleend aan een boek van Marguerite Duras - belicht het werk van 12 kunstenaressen voor wie het creatieve proces en artistieke parcours grotendeels wordt gekoppeld aan persoonlijke belevingen. Doorheen verschillende hoofdstukken stelt de tentoonstelling een open blik op vrouwelijke kunst voor, een visie die het stereotype van strijdlustige feministische kunst inruilt voor een gevoeliger aanpak. Ook in de meer provocerende werken wordt de fragiliteit niet verloochend. Dit evenwicht tussen fragiliteit en energie is een sleutelgegeven voor de zeer verschillende werken (video's, tekeningen, sculpturen, installaties) die het voltooide en het onvoltooide, het formele en het informele, het ingebeelde en het beleefde vermengen. Het doel is de link te onthullen die kunst en leven in al hun complexiteit en rijkdom met elkaar verbindt. De centrale vraag "hoe maakt kunst het mogelijk om ons lichaam en onze innerlijke wereld met elkaar te verbinden" stelt ons in staat om de vooroordelen over "vrouwelijke kunst" te ontkrachten, omdat het een genderbenadering overstijgt en het werk van vrouwelijke kunstenaars niet opsluit in een eng vakje.

👉 **Een samenwerking tussen de Stichting Palazzo Magnani (Reggio Emilia) en de**

CENTRALE for contemporary art (Brussel): In 2018-2019 liep reeds een Italiaanse versie van deze tentoonstelling in het Palazzo da Mosto, georganiseerd door de Stichting Palazzo

Magnani en Reggio Emilia en met als curator Marina Dacci. De tentoonstelling werd opnieuw uitgedacht voor de CENTRALE in samenwerking met artistiek directrice Carine Fol en kadert binnen een uitwisseling met de tentoonstelling *Universo Dentro* van Sophie Whettnall in het Cloistro San Pietro van mei tot juli 2021.

👉 Een **zelf uitgegeven publicatie.** Met een *carte blanche* voor elk van de 12 kunstenaressen van de tentoonstelling, een inleiding door de schepers van Cultuur, Toerisme en Grote Evenementen Delphine Houba, teksten van Marina Dacci en Carine Fol, een interview door Alice Ciresola met Marina Dacci en Carine Fol, curatoren van de tentoonstelling.

👉 Een **performance** van Gwendoline Robin.

👉 Een **concert** met vrouwenstemmen in samenwerking met een festival of een gezelschap.

La Vita materiale / La Vie matérielle

De tentoonstelling is een samenwerking tussen de Stichting Palazzo Magnani (Reggio Emilia) en de CENTRALE for contemporary art. Terwijl het project *Universo Dentro* van de Belgische kunstenaar Sophie Whettnall (gecreëerd in de CENTRALE in 2019 en herwerkt in het kader van deze samenwerking) werd voorgesteld in het Palazzo Magnani tijdens de editie 2021 van het festival *Fotografia Europea*, zal de CENTRALE een nieuwe versie brengen van de tentoonstelling *La Vita materiale* van de Stichting Palazzo Magnani die in 2018-2019 liep in het Palazzo da Mosto.

De Italiaanse versie van *La Vie matérielle* zal gedeeltelijk worden geïntegreerd en herwerkt voor de CENTRALE for contemporary art, zonder hierbij te raken aan de initiële inspiratiemotieven en intenties.

Het project dat vorm kreeg in Italië, ter gelegenheid van en parallel met de tentoonstelling gewijd aan Jean Dubuffet, legt interessante verbanden met een "open" interpretatie van kunst, zowel tijdens het creatieproces als in de perceptie ervan. Door organische materialen en alledaagse voorwerpen te hergebruiken, te vervormen, hybride te gebruiken of uit hun context te halen en hen een nieuw leven te geven dat hun vertrouwde gebruik overstijgt, doet de tentoonstelling *La Vita materiale* de grens tussen schone kunsten en volkskunst vervagen. Ze past hiermee perfect in de programmatie van de CENTRALE, een plek waar kunst het leven ontmoet, en waar de kloof tussen de verschillende artistieke disciplines verdwijnt. In deze versie, die speciaal voor de CENTRALE werd herwerkt, stelt de tentoonstelling 12 kunstenaressen voor. De acht Italiaanse kunstenaressen worden vervoegd door 4 in

België wonende en werkende kunstenaressen, om zo de tentoonstelling te verankeren in het grondgebied waar ze wordt voorgesteld.

CONCEPT EN KUNSTENARESSEN

De tentoonstelling, waarvan de titel werd ontleend aan een boek van Marguerite Duras, zet het werk van 12 Belgische en Italiaanse vrouwelijke kunstenaars in de kijker, bij wie het creatieproces hand in hand gaat met de persoonlijke ontwikkeling. De tentoonstelling is opgedeeld in verschillende hoofdstukken die ons inzicht in en onze kijk op de vrouwelijke kunst zullen verruimen. Deze kunst die vaak als rancuneus wordt bestempeld, wordt hier op een gevoelige manier benaderd, gespeend van elk stereotype.

Voor deze tentoonstelling - een ontwerp van Marina Dacci (lid van het wetenschappelijk comité van het Palazzo Magnani) - werd een beroep gedaan op Chiara Camoni, Alice Cattaneo, Elena El Asmar, Serena Fineschi (die ook woont en werkt in Brussel), Ludovica Gioscia, Loredana Longo, Claudia Losi en Sabrina Mezzaqui. Ondanks hun verschillende achtergrond op het vlak van opleiding, werken al deze Italiaanse kunstenaressen met vaak sobere materialen die doorgaans een ambachtelijk gebruik kennen maar hier dus een aanzienlijke plaats innemen in hun artistieke werk. De vier Belgische kunstenaressen die hen vervoegen, werden uitgekozen door Carine Fol (artistiek directrice van de CENTRALE). Het zijn Léa Belouossovitch, Gwendoline Robin, Lieve Van Stappen en Arlette Vermeiren. Hun artistieke kunstbeoefening en aangewende methodes sluiten perfect aan bij deze van hun Italiaanse collega's.

Enkele thema's die de verschillende projecten onderling met elkaar verbinden zijn onder meer:

What my shape says (Wat mijn vorm vertelt):
Claudia Losi / Lieve Van Stappen

Discarded materials (Arme materialen):
Serena Fineschi / Arlette Vermeiren

Psychic residue in another dimension (Psychisch restant in een andere dimensie):
Ludovica Gioscia / Gwendoline Robin

Mental Landscape (Mentaal landschap):
Elena El Asmar / Alice Cattaneo

My hands, your hands (Mijn handen, jouw handen): Sabrina Mezzaqui / Chiara Camoni

The aesthetics of destruction and reconstruction (Esthetiek van de destructie en reconstructie): Loredana Longo / Lea Belousovitch

In een relatie van afstand en nabijheid, van hechting en onthechting, lijkt hun zoektocht op het polariseren van de "ik" in relatie tot de wereld, in de hand gewerkt door het hergebruik van voorwerpen en materialen die hen dierbaar zijn. De kunstwerken stellen visies en verhalen voor, en zijn in staat om de existentiële ervaringen van de kunstenaressen een nieuwe invulling te geven en te delen. De tentoonstelling maakt gebruik van en onderzoekt verschillende zintuigen - voornamelijk zien en voelen - om te benadrukken dat hun artistieke beleving wordt gedefinieerd door een synesthetische dialoog tussen het lichaam, het materiaal en

de omgeving. Het vaak provocerende discours van de kunstenaressen wordt gebracht zonder teniet te doen aan hun kwetsbaarheid en kracht. Dat blijkt uit deze kunstwerken en installaties, die een mengeling zijn van het voltooide en onvoltooide, van het formele en informele, van datgene wat men zich verbeeldt en datgene wat men echt heeft meegemaakt. Het publiek wordt uitgenodigd om deze werelden te betreden zoals je een huiskamer binnengaat, op een instinctieve en beschermde manier, als ware men omhuld door een soort van emotioneel en mentaal spinnenweb, in de hoop dat we op het einde van het parcours nieuwe perspectieven zullen hebben verworven, een nieuwe kijk op ons "materiële leven" en op het verband dat kunst kan creëren tussen ons lichaam en ons innerlijke leven. Dit laatste is essentieel want op die manier kunnen we de gendergerelateerde benadering van kunst overstijgen. De bestaande vooroordelen over "vrouwelijke kunst" worden erdoor ontmanteld en het werk van vrouwelijke kunstenaars wordt erdoor bevrijd.

Marina Dacci & Carine Fol,

Curatoren van de tentoonstelling

La Vie matérielle,

respectievelijk

lid van het wetenschappelijk comité van de

Stichting Palazzo Magnani (Reggio Emilia)

en artistiek directrice van de CENTRALE

Gesprek met Marina Dacci & Carine Fol

Interview juli 2021 door Estelle Vandeweege (CENTRALE)

De tentoonstelling *La Vie matérielle* werd in 2018-2019 reeds voorgesteld in een Italiaanse versie, in het Palazzo da Mosto op initiatief van de Stichting Palazzo Magnani en Reggio Emilia en met als curator Marina Dacci. De tentoonstelling wordt hier in een nieuw kleedje gestopt, met onder meer de uitnodiging van vier Belgische kunstenaressen door Carine Fol. Wat verbindt deze twaalf kunstenaressen met elkaar, behalve het feit dat het allemaal vrouwen zijn?

Marina Dacci: Toen ik de tentoonstelling *La Vita materiale* voorlegde aan de Stichting Palazzo Magnani, was het mijn bedoeling om vorm te geven aan een nieuw project dat de grens tussen volkskunst en schone kunsten zou tenietdoen. Dat is het vertrekpunt geworden. In de CENTRALE wil ik het project actualiseren met het huidige werk van de verschillende kunstenaressen over deze doorbroken grenzen. Ik koos voor kunstenaressen van verschillende leeftijden, met een zeer verscheiden artistieke achtergrond en aanpak maar met als raakvlak het gebruik van ongewone materialen en voorwerpen gelinkt aan het dagelijkse leven. Bij alle kunstenaressen staat het lichaam centraal in hun werk, als middel om de wereld waar te nemen maar ook om zichzelf te onderscheiden in de hen omringende wereld. De manier waarop we hebben gewerkt met deze kunstenaressen was ook heel bijzonder. Ik was geen 'traditionele' curator, ik heb echt geprobeerd om een interactief curatorschap te voeren, door de kunstenaressen te betrekken bij elke fase van de tentoonstelling en van het boek. Het was ontzettend fijn om zo'n solide netwerk te creëren tussen de kunstenaressen en mezelf, en ik heb hier zeer veel uit geleerd. Ik kreeg vaak de vraag: "Waarom alleen maar vrouwen?" Wel, mij was het vooral te doen om de gevoeligheid van vrouwen die bepaalde maatschappelijke kwesties op een zeer intense manier kunnen aankaarten, en hierbij steeds vanuit hun persoonlijke beleving vertrekken. Het is een andere manier om de bezoeker in contact te brengen met kunst, zonder enige

vorm van vrees, in een vloeiende en ontspannen aanpak. Toen Carine Fol mij voorstelde om Belgische kunstenaressen te betrekken bij de tentoonstelling in de CENTRALE, was ik bijzonder gelukkig meerdere gelijkenissen te zien tussen de verschillende leefwerelden en artistieke werkwijzen.

"Alle kunstenaressen van deze tentoonstelling betrekken het lichaam door gebruik te maken van ongewone, alledaagse materialen"
– Marina Dacci

Carine Fol: Met de kunstenaressen die in de tentoonstelling worden voorgesteld, willen we komaf maken met de stereotype benadering van vrouwen in de kunst, die geacht worden op een voornamelijk esthetische manier te werken met arme materialen en methodes. Een aantal kunstwerken zijn op het eerste gezicht inderdaad zeer esthetisch maar daar gaat eigenlijk een heftig gebaar achter schuil. Dit soort van omkering is bijzonder interessant en dit concept van dualiteit is terug te vinden in heel wat werken op deze tentoonstelling. Je eerste kijk op een kunstwerk kan na enkele ogenblikken volledig overhoop worden gehaald.

Waarvoor heeft u zich laten leiden bij de keuze van de Belgische kunstenaressen?

Carine Fol: Voor die keuze heb ik mij ondergedompeld in het werk van Marina. Er is werkelijk een klik tussen ons, in die zin dat we op dezelfde manier over kunst denken maar ook onze manier van verbonden-zijn met kunst en met de kunstenaars is opmerkelijk. Alles begon met het bezoek van Marina aan de tentoonstelling van Sophie Whettnall, hier in de CENTRALE. Haar interpretatie en analyse waren zowel gevoelig als treffend. En toen deed ze het voorstel om het werk van Sophie naar Italië te brengen en om in ruil haar tentoonstelling *La Vita materiale* in de CENTRALE te laten zien. Ik heb pas later ontdekt dat de titel van de tentoonstelling, *La Vie matérielle*, in feite een

verwijzing was naar het gelijknamige boek van Marguerite Duras, een schrijfster waar ik erg van houd. De tekst bestaat uit een aantal korte teksten die zij deels had gedictieerd voor haar assistent. Het boek schetst een subjectief en existentieel beeld van haar leven. Ze schreef het kort voor haar overlijden en het is een soort van retrospectieve geworden over de verschillende aspecten in haar leven, als schrijfster en als vrouw. De inhoud is uiteenlopend: ze heeft het over haar verhouding tot mannen, haar seksualiteit, haar ouders, haar huis, haar alcoholverslaving, en zovele zaken die het leven maken tot wat het is. Bij het horen van de titel kan men zich afvragen wat het eigenlijk betekent, *La Vie matérielle*. Wel, eigenlijk verwijst *La Vie matérielle* naar wie we zijn, naar de manier waarop we ons ontwikkelen tijdens ons leven.

Vervolgens heb ik mij gebogen over de verschillende hoofdstukken van de tentoonstelling en heb ik 4 kunstenaressen voorgesteld die een interessante bijdrage zouden kunnen leveren. Voor de rubriek *What my shape says* bijvoorbeeld, heb ik voorgesteld om Lieve Van Stappen uit te nodigen wiens werk gaat over het lichaam en de relatie tot de natuur. Haar werk kan gelinkt worden aan dat van Claudia Losi, die spectaculaire en toch intieme installaties maakt die aanzetten tot zelfperceptie. Verder komt er ook een dialoog tot stand tussen Loredana Longo en Léa Belousovitch. De installatie van Longo is een deur bestaande uit een metalen hek dat aan een gevangenis doet denken, en glasscherven. De kunstenaar werkt rond geweld, niet vanuit de idee van destructie maar net om een nieuwe realiteit op te bouwen. Het werk op vilt van Léa Belousovitch lijkt op het eerste gezicht zeer esthetisch. Het impressionistische en erg kleurrijke werk is evenwel gebaseerd op zeer gewelddadige beelden die zij vindt in tijdschriften of op internet. Ze kiest beelden van manifestaties, terroristische aanslagen, moorden die ze vervolgens bewerkt met kleurpotlood op vilt, in zeer esthetische, bijna abstracte motieven.

“La Vie matérielle verwijst naar wie we zijn, naar de manier waarop we ons ontwikkelen tijdens ons leven.”

– Carine Fol

Marina Dacci: Energie en de omzetting ervan zijn onderwerpen die centraal staan in de tentoonstelling. Carine koos voor Gwendoline Robin die zij koppelde aan het werk van Ludovica Gioscia, die werkt rond een opmerkelijke visie over kosmische energie waar wij allemaal deel van uitmaken. Het is mogelijk om deze energie te vatten in de kunstwerken. Ze vormt verschillende lagen, bestaande uit herinneringen en beelden die samen met ons evolueren. Er ontspint zich een interessante dialoog tussen de vele tentoongestelde kunstwerken, veeleer op een suggestieve dan op een directe manier. Dit zien we bijvoorbeeld in de manier waarop de kunstenaressen het landschap bewerken. Ze doen dat niet op de traditionele manier. Chiara Camoni maakt wandtapijten met bloemen die een scenario oproepen dat zich afspeelt rond haar woning waar zij mensen uitnodigt om samen naar kunst te kijken en om persoonlijke verhalen te delen. Het gaat hier dus over een bijzonder landschap, gemaakt van relaties, een zeer belangrijk onderwerp voor de kunstenaar. Een ander voorbeeld: de vader van Elena El Asmar komt uit Libanon. Ze creëert een imaginair landschap van glas dat ze bedekt met zwarte sokken. Het scheidt de indruk te zijn gecreëerd in een slaapdronken toestand, waarbij er zich een nieuw landschap vormt, vanuit ons eigen DNA, een herinnering van wat het zou kunnen zijn. Alice Cattaneo realiseert abstract werk waarin zij een horizon reconstrueert die de belichaming vormt van haar eigen persoonlijke landschap dat resulteert uit de ontmoeting tussen de materie en haar handen. Aan elk landschap is een intieme perceptie verbonden. In een synesthetische benadering laat de kunstenaar zich niet louter leiden door haar ogen maar ook door de echo's en herinneringen van geuren, aanrakingen en smaak.

De tentoonstelling werd ontworpen voor het Palazzo da Mosto, een gebouw uit het einde van de XVde eeuw. De architectuur van de CENTRALE, een oude elektriciteitscentrale, is helemaal anders. Welke invloed heeft het gebouw gehad op uw manier om de tentoonstelling in de CENTRALE op te stellen?

Marina Dacci: Het Palazzo da Mosto is opgebouwd als een labyrint van kleine ruimten – als een labyrint van de geest – waarin de bezoeker zich kan verplaatsen zonder welbepaalde aanwijzingen. De bezoekers kunnen zelf hun parcours bepalen om de tentoonstelling te bezoeken, in functie van hun gemoedstoestand. Het doel was om aan elke kunstenaar een zaal toe te wijzen waarin zij, net zoals in een laboratorium, naar wens kon werken rond een aantal sleutelthema's: de perceptie van het lichaam, de intelligentie van de handen in contact met de materie, de kwestie van de intellectuele eigendom bij collectief werk, de psychische energie die inherent is aan elk voorwerp dat een nieuw leven krijgt, de esthetiek van de destructie, die in feite het verlangen uitdrukt om iets nieuws te bouwen, het gebruik van afgedankte materialen in ons dagelijkse leven. De kunstenaressen hebben hetzij bestaand werk voorgesteld, hetzij nieuw werk dat ze speciaal voor deze tentoonstelling hebben gemaakt. De CENTRALE is een postindustriële pand met een zeer uitgesproken uitstraling. Het is bijzonder moeilijk om daar een intimistische sfeer te creëren waarin zowel kunstenaars als bezoekers zich in een cocon wanen. Dat was overigens ook de grootste uitdaging voor Carine en mezelf. Samen zijn we op zoek gegaan naar mogelijkheden om die sfeer te creëren in de open ruimte van de CENTRALE. Om die reden hebben we een aantal kunstwerken gewijzigd. Enkele kunstenaressen hebben speciaal werken gecreëerd voor deze plek, die zullen worden vermengd met bestaande werken, omdat ze enkele kernthema's van de tentoonstelling

illustreeren in deze bijzondere ruimte.

Carine Fol: De ruimte van de CENTRALE is erg aanwezig, dankzij haar imposante architectuur. Wat wij altijd proberen te doen wanneer we hier tentoonstellingen houden, dat is de bezoeker telkens weer de indruk geven dat hij of zij een nieuwe ruimte betreedt, afgestemd op het concept van de tentoonstelling en het verhaal erachter. We hebben de tentoonstelling van Marina Dacci dus opnieuw moeten bekijken in functie van deze ruimte. Het is een compleet andere tentoonstelling geworden, waarin de dialoog tussen de kunstwerken een grote rol speelt, en de sfeer die wordt opgeroepen misschien minder intiem maar des te dynamischer is. Allebei zijn we ons bewust van de noodzaak om een zeker evenwicht te creëren tussen de kunstwerken. De verschillende thema's zoals opgevat door Marina worden op een organische manier voorgesteld. We willen onze bezoekers dus geen strikt parcours opleggen, ze moeten de kunstwerken zelf beleven. We willen hen in verbinding brengen met de materialen en vormen om vervolgens de voorgestelde thema's beter te begrijpen.

De tentoonstelling is opgebouwd uit zes hoofdstukken, waaronder: *The aesthetics of destruction and reconstruction (Esthetiek van de destructie en van de reconstructie)* en *What my shape says (Wat mijn vorm vertelt)*. Kunt u hierover iets meer vertellen?

Marina Dacci: De hoofdstukken, of thema's zeg maar, die het onderzoek van de kunstenaressen onderling met elkaar verbinden zijn: *What my shape says*, *Discarded materials*, *Psychic residue in another dimension*, *Mental Landscape*, *My hands, your hands*, *The aesthetics of destruction and reconstruction*.

Tijdens het voorbereidingsproces van de tentoonstelling hebben Carine en ik evenwel nog veel andere raakpunten gevonden en we

nodigen de bezoekers graag uit om deze zelf te ontdekken tijdens hun bezoek. Zoals ik reeds aanhaalde, verwijzen de verschillende thema's naar energieën en naar hun omzettingsproces: in ons lichaam, onze verbeelding, in de ons omringende landschappen, in de relaties die we aanknopen. Er zijn heel wat 'deuren' die we kunnen openen, persoonlijk en sociaal. Zo verbindt *The aesthetics of destruction and reconstruction* Loredana Longo aan Léa Belousovitch. Het vulkaanlandschap is het landschap van Loredana's geboorteland. Ze werkt met vuur en explosie om te verwijzen naar onrecht, vormen van geweld en de reconstructie van een nieuwe realiteit. Haar installatie (*Molotov*), samengesteld uit glasscherven op zwart zand en een stalen deur in twee stukken gebroken, staat symbool voor een verlangen om verder te gaan. Serena Fineschi van haar kant ziet in de recyclage van materialen een paradigma van de mentale transformatie die zich opdringt. Ze legt een verband tussen het gebruik van afgedankte materialen in haar werk en onze capaciteit als maatschappij om bepaalde zaken op te nemen en te verteren. Zo werkt zij met kauwgom en haar eigen speeksel als onconventionele materialen om uit te drukken wat niet kan worden opgenomen. Vandaag wordt alles geconsumeerd, en liefst dan nog snel, maar niets wordt omgezet. Dat is een ander aspect van het hergebruik van materialen. *What my shape says* verbindt het werk van Claudia Losi en Lieve Van Stappen met elkaar. Claudia Losi koos ervoor om het publiek via een oproep op internet te vragen hoe zij hun eigen lichaam zagen. Ze koos enkele antwoorden uit die ze op stoffen stroken schreef om die dan in haar kunstwerk te verwerken. Haar installatie is zeer interessant omdat zij ons collectief uitnodigt om te brainstormen over onze persoonlijke perceptie van het lichaam als overbrenger van de identiteit. Aan dit werk koppelden we drie bas-reliëfs met marmeren vlinders: dat brengt ons bij de idee van transformatie, waarbij de relatie tot tijd wordt opgeroepen, de herinneringen, datgene wat vroeger is gebeurd,

hoe we kunnen helen en ons aanpassen om te 'overleven' en 'beter' te worden. Verandering is een levensbeginsel, zoals Lieve Van Stappen duidelijk illustreert in haar werk.

In deze tentoonstelling heeft u het over een verband tussen de artistieke ontwikkeling en persoonlijke ervaring, tussen kunst en leven. Hoe krijgt deze gedachte concreet vorm?

Carine Fol: Wanneer men het heeft over vrouwelijkheid in de kunst, dan is dat vaak met een negatieve en simplistische ondertoon, waarbij er van wordt uitgegaan dat vrouwen ambachtelijk te werk gaan, met arme materialen. In deze tentoonstelling overstijgen wij deze opvatting van vrouwelijke kunst. De conceptuele en zeer persoonlijke benaderingen worden in de schijnwerpers geplaatst. De persoonlijkste elementen worden soms metaforen. Er wordt niet frontaal over zichzelf gepraat, en deze aanpak biedt de bezoeker de kans om zichzelf te projecteren: zowel in het verhaal achter de voorgestelde kunst als in het vormelijke aspect ervan. Een aantal kunstwerken zijn zeer persoonlijk en zijn nauw verbonden met het leven van de kunstenaressen, maar zowel de conceptuele als vormelijke benaderingen verschillen onderling sterk. De Italiaanse Serena Fineschi woont in Brussel en legt zo de anekdotische link tussen de Italiaanse en Belgische kunstenaressen. Haar werk is het meest conceptueel en minimalistisch; ze stelt een installatie voor die gemaakt is van Ferrero Rocher-verpakkingen. Recuperatiematerialen dus, waar ze evenwel een erg esthetisch, monochroom kunstwerk mee realiseert. Zij wordt gelinkt aan Arlette Vermeiren die op een erg compulsieve manier oud papier en andere gevonden voorwerpen transformeert. Hun vertrekpunt – arme materialen – is identiek maar hun aanpak uiterst verschillend: conceptueel bij Serena Fineschi en intuïtief bij Arlette Vermeiren. Arlette zit werkelijk in het moment, en is zeer gul in haar creaties en haar relatie tot

de toeschouwer. Dit is ook een van de redenen waarom wij een connectie met het publiek willen, want zij heeft die gave om via workshops mensen te verbinden.

Nu we het over het publiek hebben, hoe wordt dat concreet geïntegreerd in *La Vie matérielle*?

Marina Dacci: De tentoonstelling kan worden gezien als een uitnodiging om het dagelijkse leven te bekijken met een andere bril. Hoe kunnen we onze verbeelding gebruiken, hoe kunnen we materialen transformeren tot iets waarmee we het leven vanuit een andere invalshoek kunnen bekijken? We willen de geest, het hart, het lichaam openstellen en zaken laten zien, laten voelen. Het is een intieme uitwisseling gebaseerd op vertrouwen, met de gevoeligheid en gedachten van de bezoeker. Iedereen heeft zijn eigen opvatting van wat hij of zij kan ontdekken, en is volledig vrij om in dialoog te gaan met de kunstwerken, gestuurd door de eigen ervaringen en verhalen. Volgens mij zijn de voorgestelde werken in die zin erg open en veelbetekenend. Via hun kunst openen de kunstenaressen hun armen en stellen ze zichzelf bloot in een bijzonder gul gebaar. Een aantal onder hen, zoals Sabrina Mezzaqui, hebben een sterke band met literatuur, van waaruit zij gaat creëren. Deze band resulteert in een visueel kunstwerk dat vervolgens het beginpunt kan zijn van een collectief verhaal. De geschreven taal wordt omgezet in gesproken taal. Een andere insteek is het procedé zelf. Alice Cattaneo onderzoekt niet louter de mogelijkheid om het voltooid kunstwerk te laten zien, maar ook haar aanpak met de materialen zelf. We hebben dan ook beslist om een video te laten zien van de kunstenares aan het werk in haar atelier. De bezoeker krijgt het transformatieproces te zien, startend van een idee in haar hoofd, dat vorm krijgt via het materiaal dat reageert en antwoordt onder impuls van haar handen.

Carine Fol: De thema's van *La Vie matérielle* bieden een nieuw inzicht in en een nieuwe kijk op de vrouwelijke kunst. In de tentoonstelling is kunst te zien die misschien wel als vrouwelijk kan worden gekwalificeerd maar niet volgens de traditionele stereotypen. De kunstwerken zijn niet wraakzuchtig maar ze zijn op en top vrouwelijk in hun gevoeligheid. Doorheen de verschillende thema's zoals deze vorm kregen door Marina, krijgt de bezoeker alle vrijheid om een kunstwerk te ontdekken en connectie te maken met de intieme wereld en de materialen.

De kunstenaressen

Lea Belousovitch (1989, Parijs) woont en werkt in Brussel. Nadat ze een master tekenen voltooide aan ENSAV La Cambre in 2014, werd ze in 2016 genomineerd voor de Prix Révélation Emerige. In 2018 won ze de Jonge Artiestenprijs, uitgereikt door het parlement van de Federatie Wallonië-Brussel. Het Museum voor Hedendaagse Kunst in Saint-Etienne wijdde onlangs een monografische tentoonstelling aan haar. Aan de hand van tekeningen, fotografie, film en installaties ver- en ontsluit Lea Belousovitch de werkelijkheid in haar meest dramatische aspecten. Een tegelijk redding brengende en uitdagende *mise en abyme*. Voor haar inspiratie put ze uit de vele onderzoeken die ze doet op het gebied van de actualiteit. Voor *La Vie matérielle* werkt Léa Belousovitch met beelden uit de pers of die ze vond op het internet die verband houden met de pandemie, en ontdoet ze van hun dramatische urgentie. De kunstenaar transformeert dit corpus van beelden, met name door te tekenen met kleurpotloden op vilt, een absorberend materiaal bij uitstek. De keuze van dit materiaal is dus niet onbelangrijk; de kunstenaar transformeert het dankzij de glinsterende kleuren tot esthetische composities die de agressie van de beelden verzachten.

Chiara Camoni (1974, Piacenza) woont en werkt in Fabbiano, Toscane. Ze studeerde af in de richting beeldhouwkunst aan de Academie voor Schone Kunsten van Brera (Milaan). Ze werkte vele jaren aan het Instituut voor Natuurwetenschappen in Napels en richtte samen met andere artiesten het MAGRA (Hedendaags Kunstmuseum) van Granara en de Vladivostok-groep op. Voor *La Vie matérielle* presenteert Chiara Camoni een bloementapijt, geweven op het weefgetouw, naast enkele sculpturale elementen. Voor de *mise-en-scène* werd gekozen voor een contrasterend storend, stroboscopisch licht. Dit werk is gebaseerd op intieme en persoonlijke verhalen die de kunstenaar graag deelt op ontmoetingen

tijdens en na het creatief proces. Voor de plantenprints op zijde gebruikt zij bloemen en bladeren met verfeigenschappen om afdrukken te maken op de stof. Het proces duurt lang, omvat meerdere stappen en is grotendeels onvoorspelbaar. Het levert echter kleine mirakels op, die zelfs de kunstenaar verbazen. De bloemen en planten die de kunstenaar voor deze werken gebruikt, plukt zij in haar tuin of in de bossen vlak bij haar huis. Het zijn allegorieën van de natuur die haar omringt en die evolueert met de seizoenen.

Alice Cattaneo (1976, Milaan) woont en werkt in Milaan. Ze studeerde af aan de Glasgow School of Art in 2001 en ontving een masterdiploma in de beeldhouwkunst van het San Francisco Instituut voor Kunst in 2004. Voor *La Vie matérielle* stelt ze een visuele synthese van verschillende landschappen voor. De beeldhouwwerken in de tentoonstelling, gemaakt van Murano-glas, leisteen gewonnen uit de steengroeven van Ligurië, keramiek en ruw ijzer, condenseren tot geometrische vormen die metaforisch verwijzen naar een 'totaal' landschap. Het is een synthese van zowel de innerlijke ruimte als de buitenomgeving, afgebakend door sporen van de plaatsen waar deze materialen ontgonnen worden. De beeldhouwwerken drukken een dualiteit uit: de transparantie en leegte van glas, de gelaagdheid en het gewicht van cement. Samengehouden door fragiele elementen, zoals katoendraden, die de denkbeeldige lijn van het getekende landschap oproepen, belichamen ze de relatie tussen de blik en de materie, voortdurend op zoek naar een evenwicht, dat nooit definitief is.

Elena El Asmar (1978, Firenze) woont en werkt in Milaan. Ze groeide op in een oud huis op het platteland van Siena. Ze studeerde af aan de academie van Perugia. Ze is een van de oprichters van de Madeinfilandia-residentie, opgericht door kunstenaars voor kunstenaars

in Toscane, en van Spazio C.O.S.M.O in Milaan. Voor *La Vie matérielle* geeft Elena El Asmar uitdrukking aan haar gevoel een blad papier te zijn dat wordt samengedrukt tussen twee werelden. Een gevoel dat ze al haar hele leven heeft. Enerzijds zien we buiten de renaissanceheuvels met hun blauwe horizon, het borduurwerk van de bladeren aan de bomen en het constante ritme van de tjirpende vogels. Anderzijds is er binnen de opeenstapeling van meubilair, keukengerei, kopjes en borduursels geïmporteerd uit Libanon en die getuigen van reizen, afstanden, andere onderkomens, invloeden. Terwijl het daglicht erin slaagt de soms surrealistische contouren van deze twee overlappende perspectieven af te bakenen, gaan 's nachts de subtiliteiten op in de duisternis en worden de afstanden uitgewist. De kunstenaar dwaalt verder rond in deze omgeving, als vormt ze het centrum van een sentimenteel spel, en probeert voortdurend de materie te reconstrueren van het universum dat haar zo dierbaar is.

Serena Fineschi (1973, Siena) woont en werkt zowel in Siena als in Brussel. Ze studeerde aan het Kunsteninstituut van Siena, en zette haar opleiding grafisch ontwerp verder in Siena, Firenze en Milaan. Ze volgde hedendaagse kunstgeschiedenis aan de universiteit van Siena. Ze creëerde *Caveau*, een versterkt gebouw binnen de middeleeuwse muren van Siena dat dienst doet als container/reservoir van ideeën. Ze is ook een van de oprichters van *Modo*, een culturele vereniging voor de verspreiding van hedendaagse Italiaanse kunst en het tot stand brengen van een dialoog tussen Brussel en Italië. Voor *La Vie matérielle*, stelt Serena Fineschi *Maestà, Pala della Madonna della Neve* voor. Dit werk met een gouden achtergrond brengt hulde aan de 14e-eeuwse Sienese schildersschool. Een MDF-plaat (een goedkoop, van hout afgeleid materiaal ter vervanging van een veel edeler materiaal dat doorgaans door de oude

Italiaanse schilders werd gebruikt, met name populierenhout) wordt voorbereid met lijm van konijnenhuid – volgens de middeleeuwse traditie – waarop dan het bladgoud van de gouden verpakking van Ferrero Rocher-chocolaatjes wordt aangebracht. Op de vloer ligt een tapijt van kauwgom: oppervlakkigheid, uiterlijk vertoon en decadentie zijn de drie concepten die inherent zijn aan dit werk, maar ook het citeren, vieren en ontheiligen van de grote geschiedenis van de schilderkunst, getransformeerd door het lichaam en heruitgevonden met materialen die ontleend zijn aan onze consumptiemaatschappij. Voor Serena Fineschi wordt de relatie tussen het lichaam en de materie een ruimte van creatie, schepping en overgang, waar de vrijheid van beweging de breuk, de tijd, het denken en de materie zelf belichaamt. Het lichaam is vaste materie, voortdurend paraat om te bewegen. Het is beweging, onthechting, afwijking, val, circulatie, contact.

Ludovica Gioscia (1977, Rome) woont en werkt in London. Ze behaalde een Master in Fine Art Media aan de Slade School of Art in 2004 en werkte sindsdien aan een internationale carrière. Voor *La Vie matérielle* ontwikkelde ze een nieuwe, grootschalige installatie, die het resultaat is van een intieme en procesmatige reis. De opgehangen textielwerken illustreren de nauwe relatie van de kunstenaar met haar kat Arturo. Aura's en spirituele uitwisselingen zijn verankerd tussen de lagen van doorschijnende stof. Arturo's haren, zorgvuldig verzameld tijdens momenten van emotionele en spirituele uitwisseling, zijn samengevoegd met andere materialen, zoals oude magneetbanden die de kunstenaar op de rekken van haar studio liet liggen. De schaduw die door het hangende textiel op de muren wordt geworpen, is afkomstig van ontelbare kleine sculpturen in verschillende stadia van afwerking. Deze schaduwen en stoffen zijn getuigen van de gevoelsmatige neerslag van de kunstenaar,

kracht bij gezet in het alchemistische laboratorium dat het atelier van de kunstenares is.

Loredana Longo (1967, Catania) woont en werkt in Milaan. Ze behaalde een diploma schilderkunst aan de Academie voor Schone Kunsten van Catania. Voor *La Vie matérielle* presenteert Loredana Longo een installatie: een gebroken metalen hek met glas van gebroken en gesmolten flessen, verzameld in het afgelopen jaar. Ze neemt de flessen die ze vindt mee naar haar atelier, breekt ze, houdt de flessenhals en gooit de rest weg. Een lang en repetitief proces dat lijkt op het proces van het dagelijkse leven. Opstaan, ontbijten, wassen, schoonmaken, eten. De kunstenares integreert het gewelddadige gebaar van het breken van flessen in haar dagelijkse routine. Het voltooide werk wordt kunst: het leven van de kunstenares, het gewone leven, is 'kunst'. Andere flessen, zoals Molotovs of gewoon kapotte flessen worden gebakken om de kristalliserende barsten te onthullen. Vervolgens omhult Loredana Longo ze met metaalgaas en vormt ze om tot wandelende wapens. Het werk van deze kunstenares is fysiek uitdagend. Wanneer ze het metaal bewerkt en manipuleert, bloeden haar vingers door de sneden. Maar dat bloed is synoniem voor schoonheid, en voor haar is er geen schoonheid zonder lijden.

Claudia Losi (1971, Piacenza) woont en werkt in Piacenza. Ze studeerde af aan de Faculteit voor Vreemde Talen en Literatuur en behaalde haar diploma aan de Academie voor Schone Kunsten van Bologna. Voor *La Vie matérielle* presenteert Claudia Losi *What My Shape Says*, een titel die klinkt als een credo en als een bevestiging voor de installatie die ze in een nieuwe versie voorstelt. Haar werk is geïnspireerd op een oproep (in opdracht van een Italiaans plus size kledingmerk) die haar ertoe bracht duizenden, onderling zeer uiteenlopende reacties te verzamelen over de relatie die (vooral) vrouwen

hebben met hun lichaam. Een lichaam dat men soms met moeite accepteert, een lichaam waar men trots op kan zijn. Alles bij elkaar benadrukken deze reacties de tegenstrijdigheid waarin vrouwen leven, en de relatie die ze met hun lichaam hebben. Wie ze zijn en wie ze zouden willen zijn, de manier waarop ze willen worden gezien of de manier waarop hun wordt verteld dat ze zouden moeten worden gezien, zaken die maar al te vaak met elkaar in strijd zijn. Het is een nooit eindigende metamorfose, een door te voeren aanpassing, een "education to appear" die, hoe dan ook, altijd moeilijk is. Zoals een vlinder die in de loop van zijn leven van gedaante verandert: een complete metamorfose die de kunstenares symbolisch in marmer gegraveerd heeft.

Sabrina Mezzaqui (1964, Bologna) woont en werkt in Marzabotto (Bologna). Mezzaqui studeerde af aan het Nationaal Instituut voor Kunst in Bologna en de Academie voor Schone Kunsten in Bologna. Ze heeft geëxperimenteerd met collectieve werkwijzen, onder de titel *Tavolo di lavoro* ('Werktafels') van Marzabotto, Parma, San Gimignano en Cesena. Ze heeft een sterke band met literatuur en die dient vaak als inspiratiebron voor haar werk. Ze gebruikt schrijven zelf als iconografie. Voor *La Vie matérielle* heeft Sabrina Mezzaqui lichte, zachte en delicate werken gemaakt van verschillende materialen, waaronder papier, keramiek, stof, kant, naaigaren, enzovoort, allemaal ontwikkeld met een minutieus streven naar nauwkeurigheid, stilte, genade en discretie. Een citaat uit het eerste notitieboekje van Simone Weil benadrukt deze "discipline van de aandacht" die Mezzaqui's werkwijze kenmerkt in andere werken zoals *Fiori minuti* en *Della salvezza con le opere*.

Gwendoline Robin (1968, Brussel) woont en werkt in Brussel. Ze studeerde af aan La Cambre-École Nationale Supérieure Des Arts Visuels in het departement Stedelijke en

Landelijke Ruimtelijke Ordening. Al meer dan 20 jaar werkt Gwendoline Robin met elementaire materialen (vuur, zand, water, aarde, ijs, glas...) waarvan ze de metamorfoses orkestreert in de vorm van installaties, performances of video's. Ze heeft een unieke plaats veroverd in het veld van de hedendaagse kunst in Brussel, België en internationaal en brengt haar performances op internationale performance- en dansfestivals in Europa, Canada, Chili, Australië en Azië. Doorheen haar samenwerking met Ida De Vos voor de beweging en Simon Siegmann voor de scenografie, is het verlangen gegroeid om haar performance-vocabularium te verweven in een meer open, multidisciplinaire structuur. Ze ziet de ruimte veeleer als een actieve voorziening die gedeeld wordt tussen de performer en het publiek. Voor *La Vie matérielle* stelt Gwendoline Robin haar grootschalige installatie *Sous les lunes de Jupiter ('Onder de manen van Jupiter')* voor, bestaande uit cirkelvormig glas en metaal dat ze tijdens de performance zal activeren.

Lieve Van Stappen (1958, Wilrijk) woont en werkt in Gent. Ze studeerde monumentale kunsten (schilderkunst) en beeldhouwkunst aan de LUCA School of Arts (voordien Sint Lucas), maar besepte al snel dat deze opleiding niet voldoende zou zijn. Ze zette haar opleiding voort in verschillende soorten avondlessen, workshops en volwassenenopleidingen. Ze ontwikkelde een zeer gevarieerd oeuvre qua medium, techniek en inhoud. De laatste jaren werd het werk van Lieve Van Stappen tentoongesteld in het In Flanders Fields Museum, maar ook in Nederland, de Verenigde Staten, Duitsland, Cuba, Argentinië en Brazilië. Naar aanleiding van persoonlijke gebeurtenissen ontwikkelt ze sinds enkele jaren een caleidoscopisch en multimediaal 'work in progress', waarin ze het gekneusde lichaam laat zien en de gangbare blik op zowel ziekte als kunst uitdaagt. Haar werk onthult wat verborgen is en wordt een credo om ziekte te overleven en het leven te vieren. Voor *La Vie matérielle* presenteert ze een reeks werken die draaien

rond de expressie van vrouwen en de intense band tussen mens en natuur.

Arlette Vermeiren (1937, Brussel) woont en werkt in Brussel. Ze volgde een opleiding zeefdruk die ze met de grootste onderscheiding afrondde aan La Cambre. Van 1968 tot 1998 was ze docente aan de Academie voor Schone Kunsten in Doornik en van 1998 tot 2017 was ze artistiek directeur van het Centrum voor Textielonderzoek van het Centre de La Tapisserie, Arts Textile et Arts Muraux (TAMAT) in Doornik. Vermeiren ontwierp textiel voor de Belgische en Italiaanse Jacquardindustrie. Haar werk wordt tentoongesteld in privécollecties en in verschillende musea, waaronder het Musée de la Tapisserie in Doornik, het Museum voor Moderne Kunst in Luxemburg, het Museum van de Haute Provence in Gap of in de Boghossian Stichting. Als sprokkelaarster zonder weerga recupereert en verzamelt ze papier, doorschijnende zijde van sinaasappelverpakkingen, karton en plastic. Alle materialen, geknipt in bloembladvormen of in stroken, worden in dozen bewaard. Vervolgens knoopt ze deze kleine, schijnbaar waardelose elementen tot immense stukken textiel. Voor *La Vie matérielle* zal ze een van deze werken voorstellen.

Persbeelden

Léa Belousovitch, Reeks « Processions », « Katmandou, Népal, 12 février 2021 », tekening van kleurpotloden op vilt, 2021 © Foto: Gilles Ribero

Serena Fineschi, *Maestà (Pala della Madonna della Neve di Stefano di Giovanni - Trash series)*, 2021 © Serena Fineschi

Alice Cattaneo, *Untitled*, 2019 © Toestemming van de kunstenaressen en Marie-Laure Fleisch Gallery Brussel

Chiara Camoni, *Owl* (detail van Living Room), 2019, © Toestemming van de kunstenaressen en Arcade, Londen & Brussel

Elena El Asmar, *L'esercizio del lontano* en op de achtergrond *Arioso - Operoso*, 2018 (detail van de installatie) © Toestemming van de kunstenaressen; Foto: Elena Foresto

Ludovica Gioscia, *Psychic Residue* (detail van de installatie), 2018 © Toestemming van de kunstenaressen en Vitrine, Londen/Bazel, Foto: Elena Foresto

Loredana Longo, *Tirapugni # champagne*, 2017
 © Toestemming van de kunstenaar en Francesco Pantaleone, Milaan

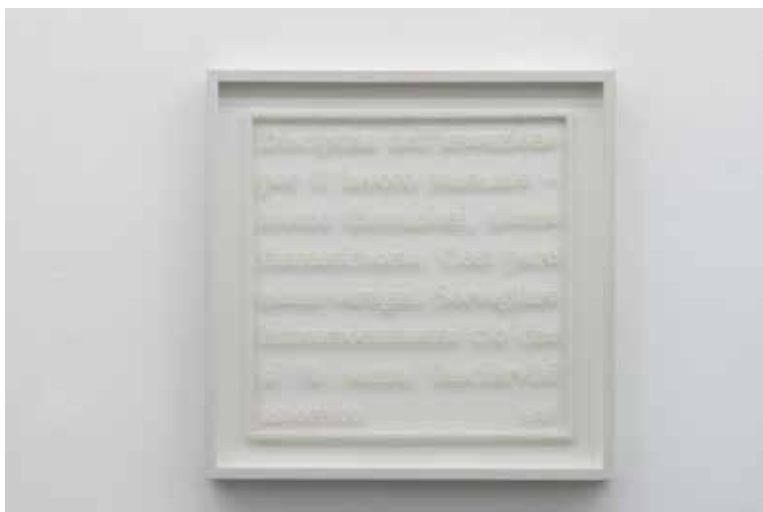
Claudia Losi, *Beating Wings, Making Words*, 2014-2017, screenshot van de video *Shape producing other shapes* © Toestemming van de kunstenaar

Gwendoline Robin, *ReadyMaking3*, foto van de performance, Berlijn 2021 © Foto: Julia Cremers

Arlette Vermeiren, mixed media, 2018-2021
 © Foto: Vincen Beeckman

Sabrina Mezzaqui, *Disciplina dell'attenzione (S.W.)*, 2016 © Toestemming Galleria Massimo Minini, Brescia

Lieve Van Stappen, *'Ariadnes' yarn'*, kristal gegoten van handen van gepensioneerde textielarbeidsters, wol, 2003 - 2005 © Lieve Van Stappen

Publicatie

Een tentoonstelling die de vooroordelen over 'vrouwelijke kunst' ontkracht. De tentoonstelling - waarvan de titel is ontleend aan een boek van Marguerite Duras - belicht het werk van 12 kunstenaressen voor wie het creatieve proces en artistieke parcours grotendeels wordt gekoppeld aan persoonlijke belevingen. Doorheen verschillende hoofdstukken stelt de tentoonstelling een open blik op vrouwelijke kunst voor, een visie die het stereotype van strijdlustige feministische kunst inruilt voor een gevoeliger aanpak. Ook in de meer provocerende werken wordt de fragiliteit niet verloochend. Dit evenwicht tussen fragiliteit en energie is een sleutelgegeven voor de zeer verschillende werken (video's, tekeningen, sculpturen, installaties) die het voltooide en het onvoltooide, het formele en het informele, het ingebeelde en het beleefde vermengen. Het doel is de link te onthullen die kunst en leven in al hun complexiteit en rijkdom met elkaar verbindt. De centrale vraag "hoe maakt kunst het mogelijk om ons lichaam en onze innerlijke wereld met elkaar te verbinden" stelt ons in staat om de vooroordelen over "vrouwelijke kunst" te ontkrachten, omdat het een genderbenadering overstijgt en het werk van vrouwelijke kunstenaars niet opsluit in een eng vakje.

TITEL *La Vie matérielle*

AUTEURS

- Voorwoord: Delphine Houba, schepen van Cultuur
- Davide Zachinelli, directeur van de Stichting Palazzo Magnani en Pascale Salesse, directeur van de CENTRALE for contemporary art
- Een gesprek door Alice Ciresola met de curatoren Marina Dacci & Carine Fol
- Een carte blanche voor elk van de 12 kunstenaressen, die hun voorbereiding voor de tentoonstelling toont
- Foto's van de aanwezige installaties in de CENTRALE

UITGEVER CENTRALE for contemporary art

GRAFISCH ONTWERP Ricardo aka Johan

PUBLICATIE Januari 2022, Brussel

FORMAAT 24 x 18 cm

PAGINA'S 155 pagina's

ONDERWERP Hedendaagse kunst

TALEN drietalig: Frans, Nederlands, Engels

SOORT DOCUMENT publicatie

PRIJS 20 EUR

Opkomend talent

CURATOR

Tania Nasielski

Tijdens de tentoonstelling *La Vie matérielle* komt opkomend talent aan bod in CENTRALE | box, CENTRALE | lab en CENTRALE | vitrine.

CENTRALE | box FOR CONTEMPORARY ART

Solotentoonstellingen van laureaten die de prijs van de Stad Brussel ontvingen in het kader van langdurige samenwerkingsverbanden

cinquante nord

Laureaat Watch this space 2021, biennale gecoördineerd door 50° nord, réseau frontalier d'art contemporain

© David Ayoun

09.12.2021 > 13.03.2022

David Ayoun

fold

Als een kind van 'creolisering' ontwikkelt David Ayoun werk dat de transformatie van het lichaam en zijn percepties in vraag stelt in relatie tot techniek en geheugen. Zijn werkwijze bevindt zich op het snijpunt van beeld en dans, taal en het onbewuste, ritueel en droom. Via een principe van gevoelige en burleske verschuiving, gebruikt hij de kwetsbaarheid van eenvoudige of virtueuze, informele of archaische bewegingen en tekens. Zijn installaties zijn ontworpen om in dialoog te gaan met architectuur. Er wordt een beroep gedaan op de aandacht, de waarneming, het lichaamsbewustzijn en de beweeglijkheid van de toeschouwer. Hij besteedt bijzondere aandacht aan het kader, de ruimte, de tijdelijkheid en het geluid. Zijn verschillende samenwerkingen met kunstenaars, onderzoekers, choreografen, componisten of programmamakers dragen bij tot de opbouw van zijn gemengd artistiek project.

CENTRALE | lab FOR CONTEMPORARY ART

Labo/expo-ruimte voor onderzoek en ontwikkeling van het creatieproces

Augenmusik by Katya Ev at Palais de Tokyo © Ayka Lux

09.12.2021 > 13.03.2022

Katya Ev

De performance-aanpak van Katya Ev, gebaseerd op een tijdelijk aspect, onderzoekt institutionele kritiek, kwesties van macht en controle, en het potentieel voor individuele actie binnen dominante machtsstructuren in relatie tot specifieke politieke situaties of gebeurtenissen. Ev woont en werkt in Brussel, en voltooide onlangs een postgraduaat-residentie in het HISK, Gent, nadat ze afstudeerde aan de Beaux-Arts de Paris en een MA in Politieke Wetenschappen voltooide aan de Lomonossov Universiteit, Moskou. Haar werk werd onder meer tentoongesteld in Netwerk Aalst (2021), MHKA (Antwerpen, 2020), Palais de Tokyo (Parijs, 2018), de 6e Biennale van Thessaloniki (2017, parallel programma), Winzavod Art Center (Moskou, 2015, 6e Biennale van Moskou, speciaal project). In de CENTRALE | lab zal Katya Ev werken aan een installatie en performance gebaseerd op de tijd, rekening houdend met de context van het kunstcentrum, de lokale bijzonderheden van de Sint-Katelijnwijk en enkele opvallende kenmerken van de Brusselse openbare ruimte.

CENTRALE | vitrine

FOR CONTEMPORARY ART

Een uitstalraam voor in-situ-projecten van
Brusselse artiesten, geselecteerd na een
projectoproep

Alfonse, Paul et les autres, *Vivarium*, installatiedetail, gemengde techniek, variabele afmetingen, 2021 © Foto: Regular studio.

09.12.2021 > 13.03.2022

Alfonse, Paul et les autres

Vivarium

Vivarium is een ruimte waar de commerciële mise-en-scène wordt geconfronteerd met de spectaculaire natuurpracht. Het project wil de aandacht trekken van de voorbijganger op straat om de relatie die zich ontvouwt tussen de toeschouwer en de vitrine tot een betekenisvol onderdeel van de installatie te maken. De beschaafde wereld van burgerlijke decoratie wordt overhoop gehaald door de buitensporige voorstelling van planten waarmee een artificiële jungle wordt gecreëerd. Ergens tussen een girly decoratie en een bordeelachtige mise-en-scène in, dragen deze elementen bij tot het ontstaan van een seksuele spanning in dit "vivarium", waar tegenstrijdige energieën van uitgaan.

Lokale en internationale samenwerkingen en installaties in de openbare ruimte

les yeux-voix (do.space) © davanacker

02.03 > 30.04.2022

Carte Blanche – *Traces de l'invisible*

Centre Wallonie-Bruxelles (Parijs)

CURATOR

Carine Fol – Artistiek directrice van de CENTRALE for contemporary art, Brussel

KUNSTENAARS

Marcel Broodthaers, Pélagie Gbaguidi, Guy-Marc Hinant, Fabrice Samyn, Angel Vergara, Dominique Vermeesch (do-space), Sophie Whettnall

Performance Angel Vergara

Musiek & films Guy-Marc Hinant (Subrosa)

Een gedicht dat vervaagt onder een stortbui (Marcel Broodthaers), een schilderij dat vorm krijgt onder een laken (Angel Vergara), een lege sokkel, reminiscentie of wording van een kunstwerk (Fabrice Samyn), automatische tekeningen als sporen van trauma's en credo tegen de vergeten koloniale geschiedenis (Pélagie Gbaguidi), de getekende schaduw van een onzichtbare boom (Sophie Whettnall), elementen van een vergeten Merzbau (Guy-Marc Hinant), receptoren van het hiernamaals (do-space), CCTV-beelden die de grens tussen zichtbaarheid en onzichtbaarheid bevragen

(Emmanuel Van der Auwera) .....

De tentoonstelling *Traces de l'invisible* dompelt de kijker onder in de diepten van de menselijke ziel en activeert cerebrale zones van inactieve gevoeligheden. Het onthult werken van zeven Belgische kunstenaars en nodigt de toeschouwer uit om hun bijzondere visies te ontdekken : tussen mysterie en fascinatie, transparant en opaak, aanwezigheid en afwezigheid, als zovele sporen van psycho-zintuiglijke ervaringen. Door de veelvuldige temporaliteiten van het werk te onthullen (van creatie tot beschouwing), wordt de hegemonie van het bewuste en het alledaagse overstegen en wordt gestaafd dat de vorm van het hedendaagse kunstwerk verder reikt dan haar materiële vorm. Een kunstwerk is een verbindend element, een principe van dynamische agglutinatie. Als een punt op een lijn die min of meer zichtbaar is voor het blote oog.¹

De paradoxale titel *Traces de l'invisible* stelt het ontstaan van kunst zelf in vraag: is het het onzichtbare zichtbaar maken? Hoewel deze vraag openblijft, baseert en parafraseert de tentoonstelling de principes van de fenomenologie van de waarneming en weerlegt ze het vooroordeel van de objectieve wereld en de objectieve realiteit.² Met andere woorden, niet het zichtbare is bepalend in een kunstwerk, maar de vorm van de verbindingen die de kunstenaar en de kijker leggen. Deze benadering beschouwt perceptie in termen van communicatie of verbinding van de kijker met het werk.³ Het is deze ervaring van "zien als voelen" die de bezoeker van *Traces de l'invisible* wordt aangeboden.

¹ Nicolas Bourriaud, *Esthétique relationnelle*, Les presses du réel, 2001, p.21.

² Carine Fol, *Distant proximity*, CENTRALE for contemporary art, Brussel, 2014

³ *Ibidem*

Agenda

07.12.2021, 11:00

Persconferentie met de curatoren & de kunstenaars

CENTRALE | hall, CENTRALE | box, CENTRALE | lab & CENTRALE | vitrine

08.12.2021, 18:00 > 20:30

Vernissage van de tentoonstellingen

***La Vie matérielle*, David Ayoun, Katya Ev & Alfonse, Paul et les autres**

CENTRALE | hall, CENTRALE | box, CENTRALE | lab & CENTRALE | vitrine

09.12.2021, 10:30 > 18:00

Publieke opening van de tentoonstellingen *La Vie matérielle*, David Ayoun, Katya Ev & Alfonse, Paul et les autres

CENTRALE | hall, CENTRALE | box, CENTRALE | lab & CENTRALE | vitrine

12.12.2021, 15:00 > 16:30

Gesprek met de curatoren Marina Dacci & Carine Fol door Alice Ciresola

CENTRALE | hall

19.01.2022 & 16.02.2022

CENTRALE Cinema in samenwerking met het Centre du Film sur l'Art

Programma nog te bevestigen

CENTRALE | atelier

05.02.2022, 17:00

Performance Gwendoline Robin

CENTRALE | hall

21 > 27.02.2022

Brussels Videonline Festival

Online

13.03.2022, 15:00

Concert (artiesten nog te bevestigen)

CENTRALE | hall

ZONDAG @ CENTRALE

Elke eerste zondag van de maand: rondleiding door de tentoonstelling met een professionele gids (NL)

Gratis (inbegrepen in de toegangsprijs)

Zondag 11:30

CENTRALE | hall

12 & 26.01, 09 & 23.02, 09.03.2022

Workshops @ CENTRALE

Twee keer per maand laat een kunstenaar/kunstenares je een kijkje nemen in zijn of haar werk. Je ontdekt er vast nieuwe technieken en vormen van expressie! (Beeldhouwkunst, etsen, schrijven, klankcreatie, illustratie, keramiek, enzovoort.) Workshops onder leiding van kunstenaars.

Woensdag 14:00 > 16:00

Inschrijvingen: info@centrale.brussels

CENTRALE | atelier

In hartje Brussel, in een oude elektriciteits-centrale vond de CENTRALE for contemporary art, het kunstencentrum van de stad Brussel, zijn onderkomen. Het centrum geeft blijk van een geëngageerde en open visie op kunst, afgestemd op de stad en de maatschappij. Elk jaar vinden in de verschillende ruimten van het centrum multidisciplinaire tentoonstellingen en projecten plaats met bekende en onbekende kunstenaars, al dan niet afkomstig uit Brussel en België.

CENTRALE | hall stelt tentoonstellingen voor waarin een bekende en in Brussel gevestigde beeldende kunstenaar/kunstenaar in dialoog gaat met een kunstenaar/kunstenaar van zijn of haar keuze. Daarnaast zijn er ook de collectieve tentoonstellingen die een veelheid aan benaderingen laten zien.

CENTRALE | box en **CENTRALE | lab** zijn er voor opkomend talent en begeleiden jonge kunstenaars in de ontwikkeling van hun creatieve project.

Vanaf 2021 kunnen in de **CENTRALE | vitrine**, in de Sint-Katelijnestraat 13, via een jaarlijkse projectoproep 4 laureaten terecht voor hun werk.

De CENTRALE werkt ook samen met de Brusselse kunsthogescholen. Sinds de oprichting in 2017 volgen studenten er het praktische luik van de CARE-opleiding, een master rond de tentoonstellingsberoepen. Die opleiding werd

opgericht in samenwerking met de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Brussel. In juli 2020 werden tijdens de eerste editie van het Brussels Videonline Festival, dat samen met 7 scholen werd georganiseerd, films vertoond van 21 onlangs afgestudeerde kunstenaars.

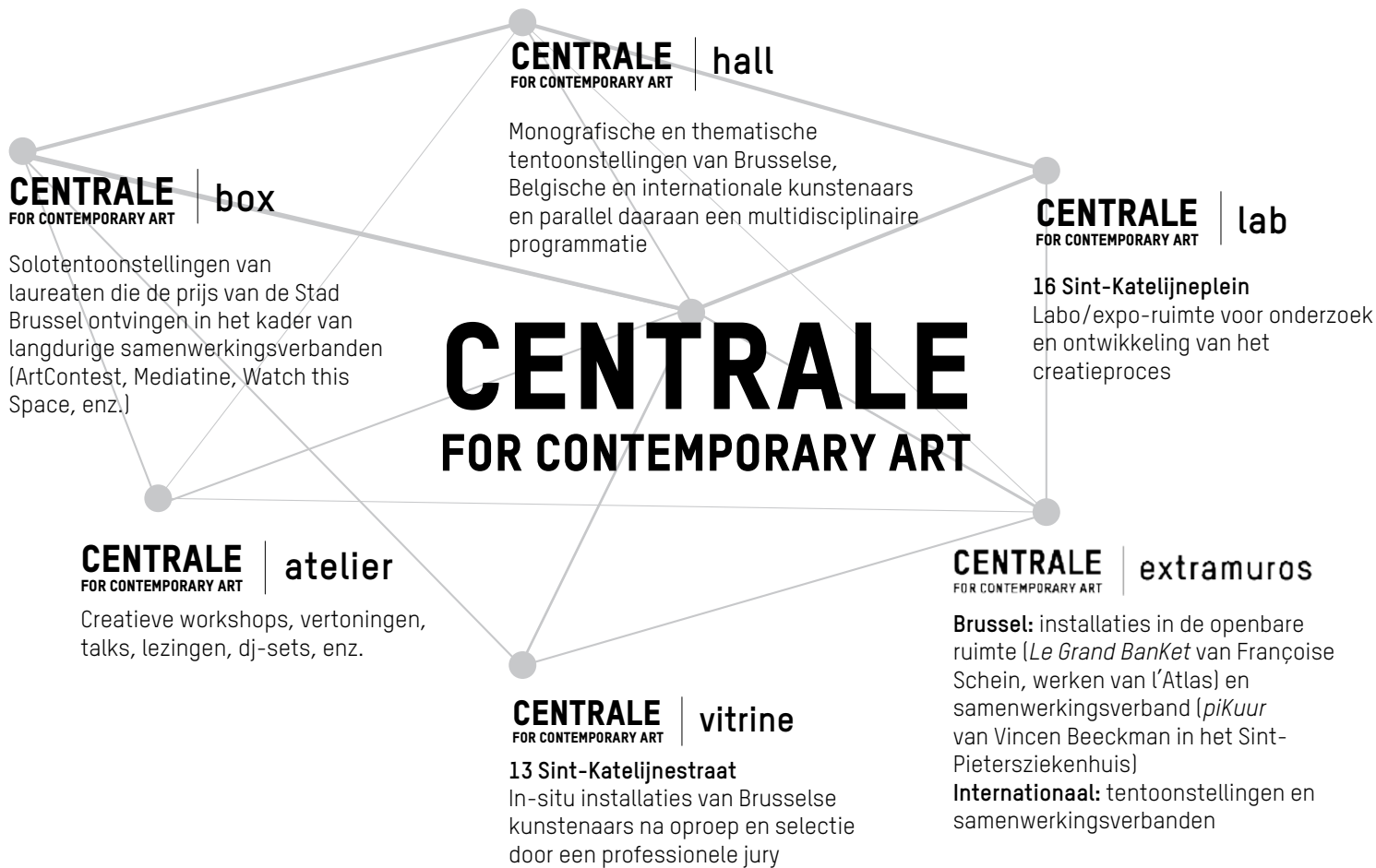
Als voortrekker van de visuele kunsten ontwikkelt de CENTRALE een programma-aanbod met performances, concerten, vertoningen van arthousefilms, ontmoetingen, debatten ... Er wordt ook veel aandacht besteed aan samenwerkingsverbanden met andere lokale en internationale culturele instellingen.

In 2020 brengt de CENTRALE kunst binnen in het ziekenhuis, met *pikuur*, een in situ tentoonstellingsruimte in het Sint-Pietersziekenhuis in Brussel, in de vorm van een fototentoonstelling.

Bij de CENTRALE staat het publiek centraal: iedereen – zowel de individuele bezoeker, schoolgroepen, verenigingen als gezinnen, al dan niet vertrouwd met kunst – kan er terecht om kunst te ontdekken of voor een activiteit afgestemd op hun interesses. Dat kan gaan om een rondleiding, workshop, deelname aan een werk, enzovoort.

Kortom, een globaal cultureel project, een project van de hoofdstad, een project voor iedereen.

Praktische informatie

OPENINGSTIJDEN

CENTRALE | hall & CENTRALE | box

Woensdag > zondag 10:30 > 18:00

Sluitingsdagen:

01.01, 01.05, 01.11, 11.11, 25.12

CENTRALE | lab

Woensdag > zondag 10:30 > 13:00 - 13:30 > 18:00

Sluitingsdagen:

01.01, 01.05, 01.11, 11.11, 25.12

TARIEVEN

Bancontact, VISA, Mastercard, cash.

Geen American Express.

€ 8 Normaal tarief

€ 6 Groep (min. 10 pers.)

€ 4 65+; Studentenkaart volwassenen; Studentenkaart (18-26); Lerarenkaart; Inwoners van de Stad Brussel (1000-1020-1130-1120)

€ 2,50 Studenten kunst (18-26); Werkzoekende (attest); Recht op verhoogde tegemoetkoming; Ontvanger van een leefloon

€ 1,25 > Art. 27

GRATIS -18 jaar; Groepsbegeleider; ICOM; AICA; Brussels Card; MuseumPassMusées; Pers (kaart); Personen met een handicap + begeleider; European Disability Card

GRATIS CENTRALE | box, CENTRALE | lab & CENTRALE | vitrine

Rondleiding in de CENTRALE

Reserveren is noodzakelijk, *minimum 3 weken op voorhand.*

T.+32 (0)2 279 64 44 - info@centrale.brussels

80 € > Per gids + **6 €** per persoon (min. 10 pers. - max. 20 pers.)

Scholen: **€ 50** > Per gids

Eerste zondag van de maand 11u30: gratis rondleiding (inbegrepen in de toegangsprijs)

Kids: Aan het onthaal kan u gratis een speelse gids voor kinderen vragen. Volty, de mascotte van de CENTRALE, nodigt de kinderen in een ludiek boekje uit om de tentoongestelde werken te observeren en er hun eigen interpretatie aan te geven.

INFO

<https://www.centrale.brussels/nl/mediation/teachers-room/>

TOEGANG

Metro: Sint-Katelijne – Beurs – De Brouckère

Trein: Centraal Station

CENTRALE | hall & CENTRALE | box

Sint-Katelijneplein 44
1000 Brussel

CENTRALE | lab

Sint-Katelijneplein 16
1000 Brussel

CENTRALE | vitrine

Sint-Katelijnestraat 13
1000 Brussel

www.centrale.brussels

Contacten

CENTRALE

Onder leiding van het Schepenambt van Cultuur van de Stad Brussel.

Dienst Cultuur van de Stad Brussel – **CENTRALE for contemporary art**
vzw Brussel-Musea-Tentoonstellingen

Directeur

Pascale Salesse - E. pascale.salesse@brucity.be

Artistiek Directeur

Carine Fol - E. carine.fol@brucity.be

Adjunct van de artistiek directeur & Opkomend talent

Tania Nasielski - E. tania.nasielski@brucity.be

Communicatieverantwoordelijke

Estelle Vandeweege

T. +32 (0)2 279 64 86

E. estelle.vandeweege@brucity.be

PERSCONTACTEN

CLUB PARADIS

www.clubparadis.be

☎ Albane Paret

albane@clubparadis.be – T. +32 (0)476 57 37 82

☎ Micha Pycke

micha@clubparadis.be – T. +32 (0)486 68 00 70

CONTACTEN COMMUNICATIE

Dienst Cultuur van de Stad Brussel

Estelle Vandeweege

Communicatieverantwoordelijke CENTRALE

T. +32 (0)2 279 64 86

E. estelle.vandeweege@brucity.be

Kabinet van Delphine Houba, schepen van Cultuur

Sophie Mincke

Persvoorlichter

T. +32 (0)2 279 48 03 - M. +32 (0)490 14 07 97

E. sophie.mincke@brucity.be

Dankwoord

De CENTRALE dankt van harte alle verzamelaars en instellingen die dit ambitieuze project mogelijk hebben gemaakt.

INSTITUTIONELE PARTNERS

Met de steun van de Promotie van Brussel, een bevoegdheid van de Federatie Wallonië-Brussel, en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Imago van Brussel)

CULTURELE PARTNERS

MEDIAPARTNERS

